

Л.О. Чернишова, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)
Р.Ю. Столпер, студ. (ХДУХТ, Харків)

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ – СУБ'ЄКТИ ЗЕД

Упровадження системи бюджетування є тривалим процесом, який потребує поєднання зусиль персоналу підприємства – суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) щодо здійснення комплексу операцій, спрямованих на конкретний результат. Витрати підприємства на впровадження системи бюджетування є економічно виправданими, якщо в результаті формування та виконання бюджетів відбулися позитивні зрушення, зокрема:

- максимальне наближення отриманих показників до потенційно можливих за рахунок здійснення планування та аналізу наявних ресурсів, встановлення шляхів їх найбільш оптимального використання на міжнародному ринку;
- скорочення виробничих та інших витрат, які формують собівартість продукції, за рахунок чіткого розподілу ресурсів та мотивації персоналу до скорочення понесених ними витрат;
- уникнення економічно недоцільних виробничих замовлень на основі чіткого прорахунку їх забезпечення;
- економія трудових витрат на проведення необхідних розрахунків, оскільки всі показники розраховуються на початок бюджетного періоду за допомогою регламентованих на підприємстві форм;
- можливість підвищення процесів інформаційної комунікації за умови проведення комп'ютеризації бюджетного процесу та розробки оптимальної схеми документообігу.

Незалежно від сфери діяльності підприємства, його місця на міжнародному ринку, юридичної форми здійснення господарської діяльності, впровадження ефективних алгоритмів та бюджетних форм, забезпечує необхідним масивом даних для побудови стратегічних та тактичних цілей та їх ефективного досягнення, дає можливість вибудувати ефективний моніторинг ризиків, способів вдосконалення. Незважаючи на існування беззаперечних переваг, бюджетування також супроводжується низкою негативних наслідків для підприємств – суб'єктів ЗЕД, які намагаються використати його в межах існуючої системи фінансового планування (табл.).

Для подолання розглянутих недоліків процесу бюджетування на підприємстві – суб'єкті ЗЕД доцільно дотримуватися наступних вимог: удосконалювати організаційну структуру підприємства, що дозволить

персоналізувати функції та відповідальність керівників підрозділів; чітко структурувати процеси, визначаючи відповідальних осіб з метою комп'ютеризації операцій та спрощення процесу бюджетування; стандартизувати дані бюджетів для налагодження їх спільного використання всіма підрозділами підприємства; удосконалювати систему бухгалтерського обліку, яка є ключовим джерелом необхідних інформаційних даних; інтегрувати бюджетування з моніторингом, аналізом, контролем і плануванням.

Таблиця

Переваги та недоліки впровадження системи бюджетування на підприємстві – суб'єкті ЗЕД

Переваги системи бюджетування	Недоліки системи бюджетування
<ul style="list-style-type: none"> – Впливає на мотивацію у колективі; – забезпечує координацію діяльності підприємства в цілому; – дозволяє вчасно вносити коригувальні зміни на основі аналізу бюджетів; – дозволяє накопичити досвід складання бюджетів для уникнення помилок; – дозволяє удосконалити процес розподілу ресурсів; – сприяє процесам комунікації; – допомагає менеджерам ефективно використовувати кошти підприємства; – створює орієнтири діяльності для персоналу; – є інструментом порівняння досягнутих і бажаних результатів 	<ul style="list-style-type: none"> – Різне сприйняття бюджетів персоналом: бюджети не завжди здатні допомогти у вирішенні поточних проблем; надаючи чітку інформацію щодо показників, не передбачаються шляхи досягнення цілей; – бюджети, не доведені до відома кожного співробітника, практично ніяк не впливають на мотивацію і результати його роботи; – бюджети потребують від персоналу високої продуктивності праці; працівники намагаються мінімізувати своє навантаження, що призводить до конфліктів, викликає стан пригніченості, страху, а отже, знижується продуктивність праці

Таким чином, хоча система бюджетування у більшості випадків позитивно впливає на функціонування підприємства – суб'єкта ЗЕД, за неналежної його організації та встановлення занадто високих вимог до персоналу, який виконує бюджети, можуть бути отримані неочікувані результати, що навпаки ускладнять досягнення цілей підприємства. Відповідно, перед переходом до використання бюджетів необхідно об'єктивно оцінити не лише фінансовий стан підприємства – суб'єкта ЗЕД, а й кваліфікаційну підготовку персоналу з розробки, виконання, контролю та аналізу показників бюджетів.